

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Agents of change? (Hi)stories, perspectives, and everyday practices of Polish border guards

Klajn, M.E.

Citation

Klajn, M. E. (2026, March 25). *Agents of change?: (Hi)stories, perspectives, and everyday practices of Polish border guards*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4299140>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4299140>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Werk aan de grens: perspectieven, verhalen en dagelijkse praktijken van Poolse grenswachten

Agents of Change? (Hi)stories, Perspectives, and Everyday Practices of Polish Border Guards.

Dit proefschrift, **Werk aan de grens: perspectieven, verhalen en dagelijkse praktijken van Poolse grenswachten** (orig. *Agents of Change? (Hi)stories, Perspectives, and Everyday Practices of Polish Border Guards*), onderzoekt hoe grenzen worden vastgesteld, onderhandeld en gehandhaafd door de dagelijkse praktijken van grensbeambten die werkzaam zijn aan de Pools-Duitse grens binnen het Schengengebied. Hoewel het Schengenregime algemeen wordt gezien als een juridisch en politiek project dat gericht is op het afschaffen van interne grenscontroles en het mogelijk maken van vrij verkeer, toont dit proefschrift aan dat de Europese binnengrenzen niet zijn verdwenen. Ze zijn veeleer getransformeerd en verplaatst naar discretionaire praktijken, organisatorische routines, emotionele arbeid en historisch verankerde verhalen die bepalen hoe mobiliteit in de praktijk wordt geregeld.

Het proefschrift vertrekt vanuit de observatie dat veel van de juridische en beleidsgerichte wetenschappelijke literatuur over Schengen grenzen voornamelijk conceptualiseert als formele juridische locaties – aanwezig of afwezig, open of gesloten. Binnen dit kader wordt de afschaffing van interne grenscontroles vaak behandeld als een beslissende breuk die de aard van grenzen binnen de Europese Unie fundamenteel verandert. Dergelijke benaderingen negeren echter vaak de dagelijkse praktijken waardoor grenzen voortdurend worden geproduceerd en ervaren. Door zich te richten op de geleefde realiteit van grenshandhaving, daagt dit proefschrift de binaire logica van grensaanwezigheid versus afwezigheid uit en conceptualiseert het grenzen in plaats daarvan als dynamisch, relationeel en procesmatig.

Het onderzoek maakt deel uit van het vijfjarige onderzoeksproject *Getting to the Core of Crimmigration*, gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) via de VIDI-regeling. Het levert een bijdrage aan rechtssociologische studies, criminologie en kritisch grensonderzoek door het fenomeen *crimmigratie* te onderzoeken: de toenemende vervlechting van strafrecht en migratiebeleid. Hoewel onderzoek naar crimmigratie belangrijke inzichten heeft opgeleverd over de uitbreiding van de punitieve logica binnen migratiecontrole, richt het gros van het onderzoek zich voornamelijk op wettelijke kaders, beleidsontwikkelingen en buitengrenzen. Dit proefschrift breidt die literatuur uit door te analyseren hoe crimmigratie werkt aan een interne Schengengrens en door de rol van handhavingsfunctionarissen als belangrijke actoren bij het vertalen van wetgeving naar de praktijk op de voorgrond te plaatsen.

De centrale onderzoeksvragen die deze studie sturen, zijn: *Welke rol spelen Poolse grenswachters bij de handhaving en het beheer van grenscontrole en mobiliteit in de context van crimmigratie? En hoe verhouden hun discretionaire beslissingen en dagelijkse praktijken zich tot de bredere juridische, organisatorische, historische en maatschappelijke context waarin zij opereren?* Deze vragen worden behandeld aan de hand van een kwalitatief onderzoeksontwerp dat praktijken op straatniveau situeert binnen bredere politieke, institutionele en historische processen.

Conceptueel en theoretisch kader

Het proefschrift bouwt voort op en draagt bij aan verschillende onderling samenhangende literatuurgebieden. Ten eerste gaat het in op rechtssociologische studies over discretionaire bevoegdheden en *street-level bureaucracy*. In plaats van alleen maar regels uit te voeren, geven *street-level bureaucrats*, eerstelijns uitvoeringsambtenaren zoals grenswachters, actief vorm aan beleidsresultaten door middel van discretionaire besluitvorming. Dit perspectief is cruciaal om te begrijpen hoe grenscontrole in de praktijk werkt, met name in contexten die worden gekenmerkt door juridische ambiguïteit en concurrerende normatieve eisen.

Ten tweede gaat het proefschrift in op het concept crimmigratie. Hoewel, zoals gezegd, veel van deze literatuur crimmigratie conceptualiseert als een juridische convergentie, stelt dit proefschrift dat crimmigratie ook moet worden begrepen als een *emotioneel en cultureel regime*. Juridische categorieën en handhavingsbevoegdheden functioneren niet in een vacuüm; ze zijn ingebed in affectieve sferen, morele oordelen en symbolische opvattingen over bedreiging en verbondenheid. Door emotie en betekenisgeving op de voorgrond te plaatsen, breidt het proefschrift het analytische bereik van crimmigratie uit tot buiten het formele recht.

Ten derde put het onderzoek uit kritische grensstudies, met name uit werk dat grenzen conceptualiseert als praktijken in plaats van vaste territoriale lijnen. Vanuit dit perspectief worden grenzen tot stand gebracht door middel van dagelijkse routines, technologieën, verhalen en interacties. Het proefschrift bouwt voort op dit inzicht door aan te tonen hoe grenzen binnen Schengen worden gereproduceerd door middel van discretionaire controles, overdrachten, surveillancepraktijken en informele beoordelingen van risico's en verdiensten.

Ten slotte bevat het proefschrift inzichten uit de antropologie en sociologie over emotie, affect en identiteit. Emoties worden niet behandeld als individuele psychologische toestanden, maar als sociaal en institutioneel gevormde fenomenen die een centrale rol spelen in het bestuur. Door emotionele arbeid te analyseren als een kernonderdeel van grenswerk, laat het proefschrift zien hoe gevoelens als angst, wantrouwen, trots en morele bezorgdheid handhavingspraktijken en professionele identiteiten structureren.

Theoretische bijdragen

Een centrale theoretische bijdrage van dit proefschrift ligt in het heroverwegen van grenzen, niet als vaste juridische of territoriale entiteiten, maar als geïnstitutionaliseerde praktijken die voortdurend worden geproduceerd door interpretatie, oordeelsvorming en affectieve betrokkenheid. Terwijl juridische wetenschap grenzen vaak behandelt als formele plaatsen van jurisdictieafbakening, toont deze studie aan dat grenzen ook functioneren als *epistemische* en *morele* instrumenten waarmee staatsgezag wordt uitgeoefend. Grensbeambten handhaven niet alleen de wet aan de grens, maar interpreteren ook actief wat de grens is, wie deze moet beschermen en welke vormen van mobiliteit als legitiem of bedreigend worden beschouwd.

In die zin conceptualiseert het proefschrift grenzen als een proces van betekenisgeving dat zich ontvouwt op het snijvlak van wetgeving, organisatorische normen, historische verhalen en emotie. Discretie wordt niet alleen gezien als de ruimte die door wettelijke regels wordt gelaten, maar als een gestructureerde praktijk die wordt gevormd door institutionele verwachtingen,

professionele socialisatie en bredere politieke verbeeldingen. Deze benadering gaat verder dan conventionele beschrijvingen van discretie als een technische noodzaak of een probleem van verantwoordingsplicht, en plaatst discretie in plaats daarvan in het hart van het hedendaagse grensbeheer.

Crimmigratie functioneert hierbij ook als een cultureel en affectief regime, dat steunt op emoties zoals angst, wantrouwen en moreel onbehagen om bepaalde vormen van mobiliteit beheersbaar te maken. Deze emoties zijn niet incidenteel of irrationeel; ze worden gecultiveerd, gedeeld en genormaliseerd binnen grensinstellingen. Als zodanig fungeren ze als een vorm van informele kennis die als leidraad dient voor besluitvorming in situaties die worden gekenmerkt door onzekerheid en juridische ambiguïteit.

Dit perspectief stelt het proefschrift in staat om een brug te slaan tussen rechtssociologische analyse en antropologische en sociologische inzichten in bestuur. Het laat zien dat grenscontrole niet alleen wordt uitgeoefend door middel van regels en technologieën, maar ook door middel van belichaamde praktijken en affectieve disposities. Grensbeambten worden niet alleen opgeleid om de wet te kennen, maar ook om *aan te voelen* wanneer iets "niet op zijn plaats", "verdacht" of "onveilig" is. Deze gevoelens bepalen op hun beurt hoe juridische categorieën in de praktijk worden toegepast.

Belangrijk is dat het proefschrift deze affectieve praktijken in een bredere historische en politieke context plaatst. De betekenissen die aan grenzen, veiligheid en verbondenheid worden toegekend, worden niet bij elke ontmoeting opnieuw gecreëerd, maar putten uit een langere geschiedenis van staatsvorming, territoriaal verlies en nationale kwetsbaarheid. In de Poolse context blijven herinneringen aan bezetting en verschuivende grenzen van invloed op hoe autoriteit en dreiging worden waargenomen. Door historische analyse te integreren in de studie van dagelijkse handhaving, laat het proefschrift zien hoe hedendaagse grenspraktijken verankerd zijn in het collectieve geheugen en nationale verhalen.

Historische en politieke context

De Pools-Duitse grens is een bijzonder veelzeggende locatie om grenspraktijken binnen Schengen te onderzoeken. De twintigste-eeuwse geschiedenis van Polen wordt gekenmerkt door verschuivende grenzen, bezetting en betwiste soevereiniteit, ervaringen die nog steeds van invloed zijn op het hedendaagse politieke discours en de institutionele cultuur. De grensregio zelf is herhaaldelijk opnieuw ingedeeld, waardoor er lagen van historisch geheugen en symbolische betekenis zijn ontstaan die van invloed zijn op het huidige begrip van territorium, autoriteit en verbondenheid.

Bovendien neemt Polen een dubbele positie in binnen het Europese grensregime. Het is tegelijkertijd een interne Schengenstaat en een externe EU-grensstaat. Deze dualiteit leidt tot spanningen binnen de grensinstanties, aangezien van ambtenaren wordt verwacht dat zij de logica van vrij verkeer verzoenen met de veiligheidsgerichte verwachtingen die gepaard gaan met externe grenscontrole. Het proefschrift toont aan dat deze spanningen niet louter abstract zijn, maar actief worden onderhandeld in de dagelijkse praktijk.

Politieke discoursen over nationale identiteit en veiligheid spelen een cruciale rol bij het vormgeven van de normatieve omgeving waarin grensbeambten opereren. In parlementaire debatten, beleidsdocumenten en publieke verhalen wordt migratie vaak afgeschilderd als een bedreiging voor de nationale cohesie en veiligheid, waarbij de historische kwetsbaarheid van Polen wordt benadrukt. Deze verhalen bieden interpretatieve kaders waarmee grensbeambten hun werk begrijpen en discretionaire interventies rechtvaardigen, zelfs in een formeel grenzeloze ruimte.

Naast zijn historische betekenis neemt de Pools-Duitse grens een politiek gevoelige positie in binnen de hedendaagse Europese integratie. Hoewel het formeel een interne Schengengrens is, blijft deze grens symbolisch geladen vanwege de aanhoudende asymmetrieën tussen West- en Centraal-Oost-Europa. Deze asymmetrieën komen tot uiting in politieke discoursen die Polen tegelijkertijd afschilderen als een hoeder van de Europese veiligheid en als een staat waarvan de soevereiniteit waakzaam moet worden verdedigd tegen externe invloeden. Dergelijke verhalen zijn niet alleen bepalend voor de nationale politiek, maar ook voor het institutionele zelfbeeld van de grensautoriteiten.

Het proefschrift toont aan dat grensbeambten opereren in een politiek klimaat dat wordt gekenmerkt door wisselend vertrouwen in het Europese bestuur en een verhoogde gevoeligheid voor kwesties als controle en autonomie. Deze context beïnvloedt de manier waarop de Schengenverplichtingen in de praktijk worden geïnterpreteerd en geprioriteerd. In plaats van vrij verkeer als een onbetwiste norm te beschouwen, zien ambtenaren het vaak als een voorwaardelijke regeling die actief moet worden beheerd en, indien nodig, moet worden ingeperkt. In die zin wordt Schengen niet gezien als een vaststaande rechtsorde, maar als een kwetsbaar politiek project dat voortdurend opnieuw moet worden beoordeeld.

Deze dynamiek wordt versterkt door publieke en politieke debatten die migratie koppelen aan bredere zorgen over nationale identiteit, morele orde en sociale cohesie. De grens fungeert dus als een plek waar abstracte politieke strijd over wat geldt als “Europees”, soevereiniteit en veiligheid wordt vertaald in alledaagse beslissingen. Door de hedendaagse handhavingspraktijken in dit bredere historische en politieke landschap te plaatsen, laat het proefschrift zien dat grenscontrole evenzeer wordt gevormd door langdurige verhalen en geopolitieke verbeeldingen als door directe operationele zorgen.

Methodologische benadering

Het proefschrift is gebaseerd op uitgebreid etnografisch veldwerk dat gedurende een periode van zes maanden aan de Pools-Duitse grens is uitgevoerd. Om toegang te krijgen tot een beveiligde instelling als de Poolse grenswacht waren langdurige onderhandelingen, vertrouwensopbouw en ethische reflexiviteit nodig. In totaal werd meer dan 900 uur aan participerende observatie uitgevoerd, waaronder meerijden met patrouilles, observatie bij grensposten en tijd doorgebracht binnen regionale commandostructuren.

Naast participerende observatie omvatte het onderzoek informele en semi-gestructureerde interviews met officieren uit verschillende hiërarchische niveaus, focusgroepen en meer dan 400 kwalitatieve enquêtes ontworpen om patronen in discretionaire besluitvorming vast te

leggen. Deze gegevens werden getrianguleerd met analyses van parlementaire debatten, juridische instrumenten, beleidsdocumenten en interne organisatorische materialen.

Methodologisch gezien bevordert het proefschrift een begrip van etnografie niet alleen als een techniek voor het verzamelen van gegevens, maar ook als een onderzoeksmethode die bijzonder geschikt is voor het bestuderen van wetgeving in de praktijk. Etnografisch onderzoek maakt het mogelijk om te observeren hoe wettelijke normen in de praktijk worden geïnterpreteerd, onderhandeld en soms weerstaan, vooral in situaties waar formele regels ruimte laten voor beoordelingsvrijheid. In de context van grensbewaking, waar veel besluitvorming informeel en buiten het zicht van het publiek plaatsvindt, biedt etnografie toegang tot aspecten van bestuur die anders onzichtbaar zouden blijven.

Het uitvoeren van veldwerk binnen een beveiligde instelling zoals de Poolse grenswacht vereiste voortdurende ethische reflectie en methodologische aanpassingsvermogen. Toegang was geen eenmalige prestatie, maar een continu proces dat werd gevormd door vertrouwen, onderhandelingen en institutionele poortwachtersfuncties. Het proefschrift behandelt deze dynamiek niet als externe beperkingen, maar als een integraal onderdeel van het begrip van hoe geheimhouding en controle binnen grensinstellingen werken. Momenten van weigering, stilzwijgen of ongemak worden geanalyseerd als betekenisvolle indicatoren van de organisatiecultuur en machtsverhoudingen.

Een belangrijke methodologische bijdrage van het proefschrift ligt in de behandeling van emoties als gegevens. Emoties die zowel door deelnemers als door de onderzoeker worden ervaren, worden geanalyseerd als onderdeel van het empirische materiaal en bieden inzicht in de morele en affectieve dimensies van grenswerk. Gevoelens van spanning, angst, empathie of frustratie worden niet afgedaan als subjectieve ruis, maar worden onderzocht als indicatoren van hoe grensbeambten omgaan met tegenstrijdige eisen en onzekerheden. Deze benadering sluit aan bij feministische en reflexieve tradities in kwalitatief onderzoek en toont de relevantie ervan voor rechtssociologisch onderzoek aan.

Alledaagse praktijken van grenscontrole

De empirische hoofdstukken tonen aan dat grenscontrole aan de Pools-Duitse grens wordt gekenmerkt door een hoge mate van discretionaire bevoegdheid. Ambtenaren beoordelen routinematig wie ze moeten aanhouden, ondervragen, overbrengen of negeren op basis van situationele beoordelingen die zijn gebaseerd op juridische kennis, organisatorische normen, ervaringskennis en emotionele signalen. Deze beslissingen zijn zelden te herleiden tot formele juridische criteria alleen.

Een belangrijke plek waar discretionaire bevoegdheid bijzonder zichtbaar wordt, is de praktijk van gedwongen terugkeer van Poolse burgers uit Duitsland naar Polen. Hoewel vaak wordt aangenomen dat het EU-burgerschap bescherming biedt tegen punitieve grenspraktijken, toont het proefschrift aan dat Poolse burgers tijdens overdrachtsprocedures worden onderworpen aan discretionaire en soms punitieve behandeling. Deze praktijken illustreren hoe de logica van crimmigratie verder reikt dan onderdanen van derde landen en aannames over de inclusiviteit van het vrije verkeer binnen de EU compliceert.

Het proefschrift benadrukt ook hoe uitzonderlijke maatregelen routine worden. Tijdelijke controles, informele controles en intensievere bewaking worden vaak gepresenteerd als noodzakelijke reacties op vermeende bedreigingen, maar na verloop van tijd worden ze genormaliseerde aspecten van het dagelijkse grenswerk. Op deze manier vervaagt het onderscheid tussen uitzondering en norm en krijgen discretionaire praktijken een sfeer van onvermijdelijkheid.

Uit de analyse van de dagelijkse grenspraktijken blijkt dat discretionaire bevoegdheid niet als uitzondering wordt uitgeoefend, maar als een routinematig en noodzakelijk onderdeel van grensbeheer. Ambtenaren moeten voortdurend snelle beslissingen nemen in situaties die worden gekenmerkt door onvolledige informatie, ambigue juridische categorieën en concurrerende institutionele prioriteiten. Deze beslissingen worden genomen op basis van formele juridische kennis, maar ook op basis van ervaringsleren, normen van collega's en situationele signalen die zelden in officiële procedures zijn vastgelegd.

Het proefschrift laat zien dat discretionaire praktijken vaak worden gerechtvaardigd door een beroep te doen op professionaliteit en gezond verstand. Ambtenaren benadrukken hun vermogen om "situaties te lezen" en onderscheid te maken tussen routinematige mobiliteit en potentiële dreiging. Dergelijke beoordelingen zijn vaak gebaseerd op informele indicatoren – gedrag, waargenomen intentie of contextuele onregelmatigheden – in plaats van strikt juridische criteria. Op deze manier wordt discretionaire bevoegdheid een middel om onzekerheid te beheersen en tegelijkertijd een gevoel van controle over de grensomgeving te behouden.

Belangrijk is dat de studie aantoont dat discretionaire bevoegdheid is ingebed in organisatorische routines die uitzonderlijke maatregelen normaliseren. Tijdelijke controles, intensievere controles en informele surveillancemethoden worden vaak gepresenteerd als pragmatische reacties op veranderende risico's, maar na verloop van tijd worden ze routinematige aspecten van het dagelijkse werk. Deze normalisering vervaagt de grens tussen gewoon bestuur en uitzonderlijke interventie, wat bijdraagt aan een geleidelijke uitbreiding van de grensautoriteit binnen een formeel grenzeloze ruimte.

Door te documenteren hoe discretionaire bevoegdheid in de praktijk werkt, benadrukt het proefschrift de kloof tussen juridische verbeeldingen van voorspelbare regeltoepassing en de realiteit van handhaving. Het laat zien dat grenscontrole minder wordt bepaald door duidelijke wettelijke voorschriften dan door voortdurende interpretatieve werkzaamheden van ambtenaren die zich in een complexe en vaak tegenstrijdige bestuursomgeving begeven.

Geheimhouding, emotie en betekenisgeving

Een centrale analytische bijdrage van dit proefschrift ligt in het onderzoek naar geheimhouding en emotie als constitutieve elementen van grensbestuur in plaats van als perifere of incidentele kenmerken. Geheimhouding komt niet alleen naar voren als een praktische noodzaak in verband met veiligheidskwesties, maar ook als een structurerend principe dat kennis, autoriteit en verbondenheid binnen grensinstellingen organiseert. Het werkt op meerdere niveaus: als staatsgeheim gerechtvaardigd door nationale veiligheidsbelangen, als organisatorische

vertrouwelijkheid ingebed in institutionele routines, en als informeel zwijgen dat onder ambtenaren in de dagelijkse praktijk wordt gehandhaafd. Door deze gelaagde vormen bepaalt geheimhouding wat er over grenscontrole bekend mag worden, gezegd mag worden en in twijfel mag worden getrokken.

Belangrijk is dat het proefschrift aantoont dat geheimhouding niet alleen beperkend is, maar ook productief. Het maakt discretie mogelijk door besluitvorming af te schermen van externe controle en door professionele hiërarchieën en grenzen tussen insiders en outsiders te versterken. Voor grensbeambten fungeert geheimhouding als een teken van professionele legitimiteit en betrouwbaarheid, waardoor degenen die "begrijpen hoe de dingen echt werken" worden onderscheiden van degenen die als naïef of onervaren worden beschouwd. In die zin draagt geheimhouding bij aan de interne cohesie van de organisatie en beperkt het tegelijkertijd de mogelijkheden voor verantwoording.

Nauw verweven met geheimhouding is de rol van emotie in de dagelijkse grenspraktijken. Het proefschrift laat zien dat emoties zoals angst, wantrouwen, trots, frustratie en morele twijfel geen privé-ervaringen zijn, maar sociaal georganiseerd en institutioneel gecultiveerd worden. Van grensbeambten wordt verwacht dat zij affectieve disposities ontwikkelen die aansluiten bij de doelstellingen van de organisatie: waakzaam zijn zonder willekeurig over te komen, standvastig zijn zonder de controle te verliezen, en empathisch zijn zonder de veiligheid in gevaar te brengen. Emotioneel werk wordt zo een belangrijk mechanisme waarmee ambtenaren omgaan met onzekerheid en concurrerende normatieve verwachtingen met elkaar verzoenen.

Door middel van geheimhouding en emotie zijn grensbeambten actief bezig met het creëren van betekenis. Ze interpreteren ambigue situaties, classificeren personen en gedragingen en kennen morele waarde toe aan verschillende vormen van mobiliteit. Daarmee construeren ze de grens niet alleen als een plaats van handhaving, maar ook als een morele en symbolische grens die onderscheid maakt tussen erbij horen en uitsluiting. Het proefschrift conceptualiseert grensbeambten daarom als actoren die niet alleen de wet toepassen, maar door middel van affectieve en interpretatieve praktijken voortdurend de sociale betekenis van grenzen creëren.

Synthese en praktische bijdragen

Alles bij elkaar genomen brengt het proefschrift drie centrale argumenten naar voren. Ten eerste toont het aan dat de grenzen binnen het Schengengebied blijven bestaan door discretionaire, emotionele en symbolische praktijken, ondanks de formele afschaffing van systematische grenscontroles. Ten tweede stelt het dat crimmigratie niet alleen moet worden geconceptualiseerd als een juridisch construct, maar ook als een emotioneel en cultureel bestuursregime. Ten derde laat het zien dat grensbeambten fungeren als belangrijke tussenpersonen die de wet vertalen naar de dagelijkse praktijk en daarmee de praktische betekenis van grenzen vormgeven.

Het proefschrift levert empirische, theoretische en methodologische bijdragen. Empirisch gezien biedt het zeldzaam etnografisch inzicht in de handhaving van de interne EU-grenzen. Theoretisch gezien breidt het crimmigratie onderzoek uit door emotie, geschiedenis en betekenisgeving te integreren in de juridische dimensie van crimmigratie. Methodologisch

gezien toont het de waarde aan van reflexieve etnografie in beveiligde omgevingen en promoot het emotie als analytische categorie in rechtssociologisch onderzoek.

Naast de empirische focus op de Pools-Duitse grens biedt het proefschrift inzichten die relevant zijn voor een breder begrip van grensbeheer. Door aan te tonen hoe grenzen blijven bestaan binnen een formeel grenzeloze ruimte, daagt het onderzoek lineaire verhalen over integratie uit en benadrukt het de veerkracht van grenspraktijken in het hedendaagse bestuur. Het laat zien dat het wegnemen van fysieke barrières grenzen niet elimineert, maar ze eerder herverdeelt over institutionele praktijken, discretionaire beslissingen en affectieve oordelen.

Voor rechtsgeleerden en beleidsmakers onderstrepen de bevindingen de beperkingen van hervormingsinspanningen die uitsluitend gericht zijn op wettelijke kaders of procedurele waarborgen. Hoewel wettelijke veranderingen belangrijk zijn, kunnen ze niet volledig tegemoetkomen aan de manier waarop grenzen in de praktijk worden toegepast zonder aandacht te besteden aan organisatieculturen, professionele identiteiten en emotionele dynamieken. Grensbeheer wordt evenzeer bepaald door de manier waarop ambtenaren hun rol begrijpen en ervaren als door de formele regels die zij moeten handhaven.

Conclusie

Concluderend daagt dit proefschrift de dominante verhalen over grenzeloosheid binnen het Schengengebied uit door aan te tonen hoe grenzen blijven bestaan als geleefde, beoefende en zeer betekenisvolle plaatsen van bestuur. In plaats van grenzen te beschouwen als statische juridische afbakeningen die eenvoudigweg kunnen worden opgeheven door formele beleidswijzigingen, conceptualiseert de studie grenzen als dynamische processen die voortdurend worden uitgevoerd door middel van discretie, emotie, geheimhouding en historisch verankerde verhalen. De afschaffing van de controles aan de binnengrenzen heeft de grenzen niet opgeheven, maar heeft de manier waarop en de plaats waar ze functioneren veranderd.

Door de dagelijkse praktijken van grensbeambten op de voorgrond te plaatsen, benadrukt het proefschrift de centrale rol van handhavers bij het vormgeven van de praktische betekenis van de wet. Grensbeambten komen naar voren als belangrijke tussenpersonen die abstracte wettelijke normen vertalen naar concrete sociale realiteiten, vaak onder omstandigheden van onzekerheid en morele spanning. Hun beslissingen hebben verstrekkende gevolgen voor mobiliteit, verbondenheid en uitsluiting, vaak lang voordat formele juridische beslissingen worden genomen. Dit inzicht onderstreept het belang om de wet niet alleen te beschouwen als een systeem van regels, maar ook als een reeks praktijken die door menselijke actoren worden beleefd en geïnterpreteerd.

De bevindingen van dit proefschrift hebben belangrijke implicaties voor juridische wetenschap en beleidsdebatten over migratie en grensbeheer. Ze suggereren dat hervormingen die uitsluitend gericht zijn op wettelijke kaders of procedurele waarborgen, waarschijnlijk niet volledig tegemoetkomen aan de realiteit van grenscontrole, tenzij ze ook rekening houden met organisatieculturen, professionele identiteiten en emotionele dynamieken. Bestuur functioneert

niet alleen via de wet op papier, maar ook via de wet in de praktijk – gevormd door discretie, affect en betekenisgeving.

Meer in het algemeen roept het proefschrift op tot een heroverweging van hoe grenzen worden geconceptualiseerd in zowel de wetenschap als het publieke discours. Door de persistentie van grenzen binnen een formeel grenzeloze ruimte aan het licht te brengen, daagt het lineaire verhalen over integratie en vooruitgang uit en nodigt het uit tot een meer genuanceerd begrip van hedendaags bestuur. Uiteindelijk toont de studie aan dat grenzen niet louter lijnen op een kaart zijn, maar sociale instellingen die voortdurend worden geproduceerd door middel van alledaagse praktijken, met verstrekkende gevolgen voor hoe samenlevingen veiligheid, identiteit en verbondenheid definiëren.